

การเปลี่ยนแปลงของเซอร์เบียหลังการเลือกตั้งทั่วไป 2569

การเลือกตั้งทั่วไปของเซอร์เบียครั้งล่าสุดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 25 ตุลาคม 2569 นี้ นับเป็นจุดเปลี่ยนทางการเมืองครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์เซอร์เบีย โดยมีสถิติผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงกว่าร้อยละ 60 ซึ่งถือเป็นระดับสูงสุดนับตั้งแต่การล่มสลายของยูโกสลาเวียในปี 2535

ผลการนับคะแนนเบื้องต้นระบุว่า แนวร่วมฝ่ายค้าน Students' List (SL) ซึ่งได้รับแรงสนับสนุนหลักจากกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย คว่ำชัยชนะอย่างเด็ดขาดด้วยคะแนนเสียงประมาณร้อยละ 53 และคาดว่าจะครองที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเซอร์เบียเกินกว่า 2 ใน 3 จากทั้งหมด 250 ที่นั่ง ถือเป็นการครองเสียงข้างมากเด็ดขาด (Supermajority) ที่เปิดโอกาสให้สามารถแก้กฎหมายสำคัญหรือเปิดลงมติคัดค้านนโยบายเดิมได้ ชัยชนะครั้งนี้ส่งผลให้พรรคก้าวหน้าเซอร์เบีย (SNS) พรรครัฐบาลเดิมที่ครองอำนาจยาวนานกว่า 14 ปี ต้องพ่ายแพ้ไปอย่างสิ้นเชิง โดยได้รับคะแนนเสียงเพียงร้อยละ 39 แม้วานายอเล็กซานดาร์ วูชีช (Aleksandar Vučić) ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเซอร์เบียมา 2 สมัย จะลาออกจากตำแหน่งเพื่อลงสมัครและประกาศเลือกตั้งก่อนกำหนด (Snap Election) เพื่อหวังรักษาอำนาจเดิมก็ตาม

แม้ผลการเลือกตั้งจะสะท้อนความต้องการอย่างชัดเจนของประชาชนในประเทศให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง แต่ผลกระทบในวงกว้างต่อนโยบายต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศของเซอร์เบียยังคงมีความซับซ้อน รัฐบาลชุดใหม่มีโอกาสนในการสร้างเสถียรภาพทางประชาธิปไตยและการปฏิรูปประเทศ ควบคู่ไปกับช่องทางใหม่ๆ ในการลงทุนจากต่างประเทศ

ประชาชนปฏิรูปประเทศ

แนวร่วม Student List (SL) เกิดขึ้นจากขบวนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาที่ไม่มีผู้นำ เพื่อตอบโต้เหตุการณ์หลังคาสถานีรถไฟเมืองโนวีซาด (Novi Sad) พังถล่มเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2567 จนส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ก่อให้เกิดการจุดชนวนการประท้วงต่อต้านการทุจริตภาครัฐ การเคลื่อนไหวเริ่มจากการประท้วงปิดสถาบันการศึกษา นำโดยนักศึกษาคณะศิลปการละคร มหาวิทยาลัยเบลเกรด ก่อนจะยกระดับสู่การอารยะขัดขืนอย่างต่อเนื่องในต้นปี 2568 ผ่านกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เช่น การปิดถนน การเดินขบวนประท้วง การปั่นจักรยานไปยังเมืองสทราสบูร์ก ซึ่งเป็นที่ตั้งของรัฐสภายุโรป และสภายุโรป การวิ่งผลัดไปยังกรุงบรัสเซลส์ซึ่งเป็นที่ตั้งของคณะกรรมการการยุโรปและรัฐสภายุโรป รวมถึงการปิดล้อมสำนักงานใหญ่สถานีโทรทัศน์แห่งชาติเซอร์เบีย จนนำไปสู่การปะทะอย่างรุนแรงระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและกลุ่มนักศึกษา และการจับกุมผู้ชุมนุมประท้วง

สถานการณ์ความกดดันนี้ได้ผลักดันให้นักศึกษารวมตัวกันสถาปนาแนวร่วมการเมืองขึ้น โดยเปิดรับสมัครและคัดเลือกผู้สมัครผ่านสถานศึกษาและคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำมหาวิทยาลัยที่มีการลงคะแนนโดยตรง นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่ม "Student List – Students Are Winning" เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกันยายน 2569 บัญชีรายชื่อนี้มี ศ.ดร.นพ. อิลียา ซรดานอวิช (Ilija Srdanović) อายุรแพทย์หัวใจจากคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเมืองโนวีซาด บรรจุเป็นรายชื่อแรก พร้อมด้วยผู้สมัครรายอื่นจำนวนทั้งสิ้น 250 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และบุคคลสาธารณะ

นโยบายหลัก 11 ข้อของแนวร่วม SL มุ่งเน้นการปฏิรูปโครงสร้างภายในประเทศเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความเป็นอิสระให้แก่ฝ่ายตุลาการ การวางกรอบด้านการทุจริต การเพิ่มความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ การคุ้มครองเสรีภาพสื่อ และการปลดสถาบันรัฐออกจากอิทธิพลทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ความท้าทายเร่งด่วนของรัฐบาลชุดใหม่นี้ คือการเปลี่ยนแรงขับเคลื่อนจากระดับรากหญ้าให้กลายเป็นการปฏิรูปที่ยั่งยืน เนื่องจากกระบวนการรื้อถอนเครือข่ายอิทธิพลทางการเมืองที่ยังรากลึกและการฟื้นฟูความเชื่อมั่นของประชาชน ย่อมต้องเผชิญกับแรงต้านมหาศาลจากกลไกรัฐแบบเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อนาคตของเซอร์เบีย และความสัมพันธ์กับสหภาพยุโรปและประเทศคู่ค้าสำคัญ

แม้ว่าวาระการปฏิรูปภายในประเทศของรัฐบาลใหม่จะสอดคล้องกับเงื่อนไขการเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป (EU) อย่างใกล้ชิด แต่แกนหลักของแนวร่วมรัฐบาลยังคงเน้นไปที่การแก้ปัญหาภายในเป็นหลัก

ในมิตินโยบายต่างประเทศ แนวร่วม SL ยังคงยึดมั่นในความเป็นกลางทางทหารและการปกป้องบูรณภาพแห่งดินแดนในกรณีโคโซโว พร้อมทั้งดำเนินนโยบายรักษาสอดคล้องกับมหาอำนาจทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการรักษาสายสัมพันธ์ดั้งเดิมกับรัสเซีย การขยายความร่วมมือด้านเทคโนโลยีและพลังงานกับสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการสานต่อหุ้นส่วนเชิงยุทธศาสตร์กับจีนภายใต้เงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและกฎหมายภายใน นอกจากนี้ รัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของชาวเซิร์บในกลุ่มประเทศบอลข่าน ทั้งบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา มอนเตเนโกร และโครเอเชีย ควบคู่ไปกับการเจริญความสัมพันธ์ทางการทูตกับกลุ่มประเทศโลกใต้ (Global South)

สำหรับความสัมพันธ์กับชาติตะวันตก แนวร่วม SL มองว่า EU คือคู่ค้าทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุด จึงมุ่งกระชับความสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์กับประเทศสมาชิก และใช้ประโยชน์จากสถาบันการเงินยุโรปเพื่อผลักดันการพัฒนาประเทศ แม้จะไม่ได้ระบุเป้าหมายการเข้าเป็นสมาชิก EU ไว้ในนโยบายอย่างเป็นทางการก็ตาม ส่วนในเวทีโลก พรรค SL มีจุดยืนคัดค้านการใช้ความรุนแรงในพื้นที่ฉนวนกาซาและพร้อมยกระดับช่วยเหลือทางมนุษยธรรมแก่ปาเลสไตน์ ขณะเดียวกันก็เตรียมปฏิรูปกระทรวงการต่างประเทศครั้งใหญ่เพื่อยกระดับความเป็นมืออาชีพและจัดระบบอุปถัมภ์ในการแต่งตั้งนักการทูต

การรักษาสมดุลงกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างมาก โดยผลสำรวจของ CRTA ในเดือนกรกฎาคม 2569 ระบุว่า แม้ผู้สนับสนุนแนวร่วม SL ร้อยละ 42 จะเห็นว่าการเข้าเป็นสมาชิก EU คือโอกาสที่ดีที่สุดในการปกป้องผลประโยชน์ชาติ (เทียบกับเพียงร้อยละ 9 ที่สนับสนุนการเป็นพันธมิตรกับรัสเซียและจีน) แต่ทางเลือกที่ได้รับความนิยมสูงที่สุดกลับเป็นการรักษานโยบายความเป็นกลางอย่างเป็นทางการ ซึ่งสูงถึงร้อยละ 49

ด้วยมรดกทางนโยบายการบริหารประเทศจากรัฐบาลชุดก่อนที่มีความซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธการคว่ำบาตรรัสเซีย การทำข้อตกลงการค้าเสรีกับจีนในปี 2567 หรือการพึ่งพาการนำเข้าอาวุธจากจีนสูงถึงร้อยละ 61 ในช่วงปี 2564-2568 ได้ส่งผลให้การเจรจาเข้าเป็นสมาชิก EU ของเซอร์เบียหยุดชะงักลง โดยไม่มีการเปิดหมวดการเจรจา (Cluster) ใหม่เลยนับตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 ประกอบกับในครั้งแรกของปี 2569 เซอร์เบียมีระดับความสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของ EU คงที่อยู่เพียงประมาณร้อยละ 60 ดังนั้น จึงคาดว่ารัฐบาลชุดใหม่จะมุ่งเน้นการรักษา

เสถียรภาพภายในประเทศมากกว่าการปรับทิศทางทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างกะทันหัน ซึ่งจะนำไปสู่ช่วงเวลาแห่งการประเมินท่าทีอย่างระมัดระวัง แทนที่จะเลือกข้างใดข้างหนึ่งในทันที

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศเซอร์เบียกับประเทศไทย

แม้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมหภาคในระยะใกล้จะมีไม่มากนัก เมื่อพิจารณาจากฐานการค้า ในปัจจุบัน เช่น มูลค่าการค้าทวิภาคีระหว่างเซอร์เบียกับไทยในปี 2568 ซึ่งอยู่ที่เพียง 145 ล้านยูโร แต่ผลการเลือกตั้งก็เปิดโอกาสที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงสำหรับธุรกิจต่างชาติ อาณัติของรัฐบาลใหม่ในการจัดการทุจริตเชิงระบบและปรับปรุงสถาบันให้คล่องตัวมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนเซอร์เบียให้เป็นสภาพแวดล้อมที่โปร่งใสและน่าดึงดูดยิ่งขึ้นสำหรับการเข้ามาดำเนินธุรกิจของบริษัทระดับโลก

สำหรับนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะบริษัทไทยที่ต้องการขยายกิจการเข้าสู่ยุโรปตะวันออก การเปลี่ยนผ่านครั้งนี้มีข้อได้เปรียบหลายประการ ประการแรก ความเสี่ยงในการดำเนินงานสำหรับ FDI จะลดลง เนื่องจากแนวโน้มให้คำมั่นว่าจะสร้างกรอบกฎหมายที่คาดการณ์ได้และตุลาการที่เป็นอิสระ ระบบกฎหมายที่คุ้มครองเงินทุนต่างชาติและบังคับใช้สัญญาโดยปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง ทำให้เซอร์เบียเป็นจุดหมายที่ปลอดภัยเชิงโครงสร้างมากขึ้นสำหรับการลงทุนระยะยาว

ประการที่สอง ด้านการย้ายฐานการผลิตใกล้ตลาด (Nearshoring) และการเข้าถึงตลาดสหภาพยุโรป ผู้ผลิตชาวไทยในกลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ และเครื่องจักร ที่กำลังมองหาแนวทางที่คุ้มค่าในการย้ายการผลิตให้ใกล้ผู้ซื้อในยุโรปมากขึ้น จะพบว่าเซอร์เบียมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ได้เปรียบอย่างยิ่ง การจัดตั้งโรงงานประกอบหรือศูนย์กระจายสินค้าในเซอร์เบียที่กำลังปฏิรูป ให้ต้นทุนแรงงานที่ต่ำควบคู่กับความใกล้ชิดกับยุโรปตะวันตก และวางตำแหน่งให้บริษัทเข้าถึงผู้บริโภคในสหภาพยุโรปได้อย่างไร้อุปสรรคเมื่อกระบวนการบูรณาการเร่งตัวขึ้น

ประการที่สาม ด้านการขยายตลาดธุรกิจเกษตรและอาหารแปรรูป เมื่อเซอร์เบียมุ่งเน้นการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ ชนชั้นกลางที่มีเสถียรภาพและขยายตัวจะผลักดันอุปสงค์ของผู้บริโภค ปัจจุบันไทยส่งออกสินค้าเกษตรปลาแปรรูป และยางพาราไปยังเซอร์เบีย ผู้ส่งออกอาหารและเครื่องดื่มของไทย ตลอดจนแบรนด์สินค้าสุขภาพและความงาม จึงอยู่ในตำแหน่งที่ดีที่จะใช้ประโยชน์จากการเติบโตนี้เพื่อครองส่วนแบ่งตลาดในภูมิภาคบอลข่านโดยรวม

ประการที่สี่ ด้านการบูรณาการตลาดระยะยาว ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดจะเกิดขึ้นทางอ้อมและเติบโตเต็มที่ในช่วงหลายปีข้างหน้า หากรัฐบาลชุดใหม่ดำเนินการปฏิรูปโครงสร้างได้สำเร็จและเร่งการเข้าสู่ตลาดเดียวของสหภาพยุโรป เศรษฐกิจเซอร์เบียที่เป็นมาตรฐานเดียวกับยุโรปจะเป็นประตูสู่ตลาดยุโรปที่มีเสถียรภาพและบูรณาการสูงสำหรับสินค้าส่งออกจากเอเชีย

ความเห็นของ สคต.

ผลกระทบระยะสั้นต่อการค้าไทย-เซอร์เบียน่าจะจำกัดมาก เนื่องจากมูลค่าการค้าทวิภาคีราว 145 ล้านยูโรถือเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับการค้าของไทยกับยุโรปโดยรวม ประเด็นที่ควรจับตาจึงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างระยะกลางถึงยาวมากกว่าตัวเลขการค้าในปัจจุบัน กล่าวคือ หากความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง ความเป็น

อิสระของศาล และการบังคับใช้สัญญาดีขึ้นจริง ต้นทุนแฝงและความเสี่ยงทางกฎหมายของผู้ประกอบการไทยจะลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับธุรกิจขนาดกลางที่ไม่มีทรัพยากรด้านการเมืองและกฎหมายมากนัก

ในด้านการลงทุนเพื่อย้ายฐานการผลิต เซอร์เบียมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนแรงงานและที่ตั้ง รวมถึงมีข้อตกลงการค้าเสรีกับหลายกลุ่มตลาด เช่น สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ตุรกี และกลุ่ม CEFTA ซึ่งผู้ประกอบการไทยอาจใช้เป็นฐานเพื่อกระจายสินค้าไปยังตลาดข้างเคียงได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ลงทุนต้องพิจารณาว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างรอบคอบ และต้องประเมินความเสี่ยงที่การเจรจาเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปยังหยุดชะงัก รวมถึงท่าทีที่เซอร์เบียไม่คว่ำบาตรรัสเซีย ซึ่งอาจสร้างความไม่แน่นอนด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบหากบริษัทไทยมีลูกค้าหรือห่วงโซ่อุปทานเชื่อมโยงกับยุโรปตะวันตกและสหรัฐฯ นอกจากนี้ ผู้ผลิตไทยต้องแข่งขันกับนักลงทุนจีนที่เข้ามาตั้งฐานในเซอร์เบียก่อนแล้ว ซึ่งได้ประโยชน์จากความตกลงการค้าเสรีจีน-เซอร์เบีย การที่รัฐบาลใหม่ไม่น่าจะปรับทิศทางความสัมพันธ์กับจีนอย่างรวดเร็ว หมายความว่า การแข่งขันนี้จะยังคงอยู่

สำหรับสินค้าส่งออกของไทย เช่น อาหารแปรรูป เครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงาม ตลาดเซอร์เบียมีขนาดค่อนข้างเล็กเมื่อเทียบกับตลาดยุโรปหลัก จึงเหมาะกับการใช้เป็นจุดทดลองตลาดและศูนย์กระจายสินค้าสู่บอลข่านมากกว่าการเป็นตลาดปลายทางหลัก ข้อพึงระวังเชิงปฏิบัติ ได้แก่ ความผันผวนของค่าเงินดinar ต้นทุนโลจิสติกส์ เนื่องจากเซอร์เบียไม่มีทางออกทะเลและต้องอาศัยท่าเรือในประเทศเพื่อนบ้าน และการปรับตัวด้านมาตรฐานสินค้าตามแนวทางสหภาพยุโรปซึ่งอาจเข้มงวดขึ้นเมื่อการบูรณาการปรับแก้กฎหมายเพื่อเข้าเป็นสมาชิก EU คืบหน้า

DITP 

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงบูดาเปสต์

27 ตุลาคม 2569